

Landskap: Blekinge Upptecknare: Knut Andersson, Törhamn
Härad: Östera Berättare: Selma Andersson, Törhamn
Socken: Törhamn Berättarens yrke: fiskarehustru^{m. fl.}
Uppteckningsår: 1963 Född år 1893 i Ungelav, Törhamns m.

Räfsor och väfsning. s. 1-7.
(teckn. sid. 4a.)

LuF 120

12/3-63

M.16140,

Ungskär, Torhamn den 10/3 1963.

Bru

Folklivsarkivet, Lund.

Vi har försökt att så noggrant som möjligt svara på LVF 120, Räfsor och räfsning. Min far f. d. Fiskaren Per Martin Andersson, Ungskär, Torhamn, född den 14/5 1882, har även svarat på en del av de frågor som förekom, då särskilt om räfsans konstruktion och det virke som användes till räfsstillverkningen.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning
vid Lunds universitet

Högskåningsfullt
Knut Andersson, Telefonist,
Ungskär, Torhamn.

Räfsor och räfsning.Benämning

Räfsa var den enda benämning, som förekom på en räfsa (även på vårt bygdsmål.) Skaffet kallades endast "räfseskaft" här. Huvudet vari pinnarna är fästa: "räfshuvud". Pinnarna kallades endast "räfsepinnarna". Att räfsorna hade olika benämningar beroende på användningen eller vem som använde dem, var icke vanligt här.

Att räfsa brukade man icke, här, använda något annat uttryck för än: "att gå och räfsa."

Här på Ungskär förekom icke annan räfsning än när man räfsade höet efter (och vid) slåttern. De som var behjälpliga med att räfsa kallades räfsare och räfserskor. De som slädde kallades slätter-karlarna, alla var slätter-folk.

Fig 120

Konstruktion

Skaft: Man brukade använda al-virke till räfs-skaft. Längd ungefär 160 cm. Avsmalnande i änden. Rakt i nederdelen, Att man ryttjat självararna brädklykor till skaft, är oss inte bekant.

Huvud: Virket till räfshuvudet var björk, mestadels, annars al och ek. (med sällan)
Ungefärlig längd var 55-60 cm.

Räfshuvudet var böjt. Jämföckst. Man högg upp ett hål i räfshuvudet med ett huggjärn och så täljde - "kretade" - man av på skaftet så att det passade. Detta hette att skaftet var "itappat".

Pinnar: Virket till pinnarna var ask. Ungefärlig längd: 7-8 cm. Antalet pinnar per räfsa var vanl. 12 st.

Vanligast var nog handgjorda pinnar.
Hälen för pinnarna var raka.

Pinnarna stack icke upp ovanför
räfskumdet, utan de voro jämn-
skurna med räfskumdet.

Pinnarna satt i rät vinkel i för-
hållande till räfsans skaft.

Vi tror att stälgunnar började använd-
as i samband med att folk skaffade
sig röfver av lätt metall.

Bågar: Räfsan hade 2 st. bågar <sup>(vinke-
ene)</sup>
som nyttjades som stag, räfsans
konstruktion har ej förändrats,
på de handgjorda räfsorna.

Dekoration: Räfskumdet, stagen, samt
<sup>(till
färg)</sup> skaftet ovanför i jämbredd med
stagen var målade. Hela skaftet
var annars omålade, krävitt.

Det brukade inte förekomma att man fjärade räfsans nederdel. Blå färg var allmänast på räfskuvudet och den del av skaftet, som målades.

Pågon form av ornering som "rosor" etc. var icke vanligt, här ute, för.

Häskärningar var icke vanligt här.

S. k. "fästmörfäfsor" var icke vant.

Olika slag av räfsor brukade ej vant. förekomma

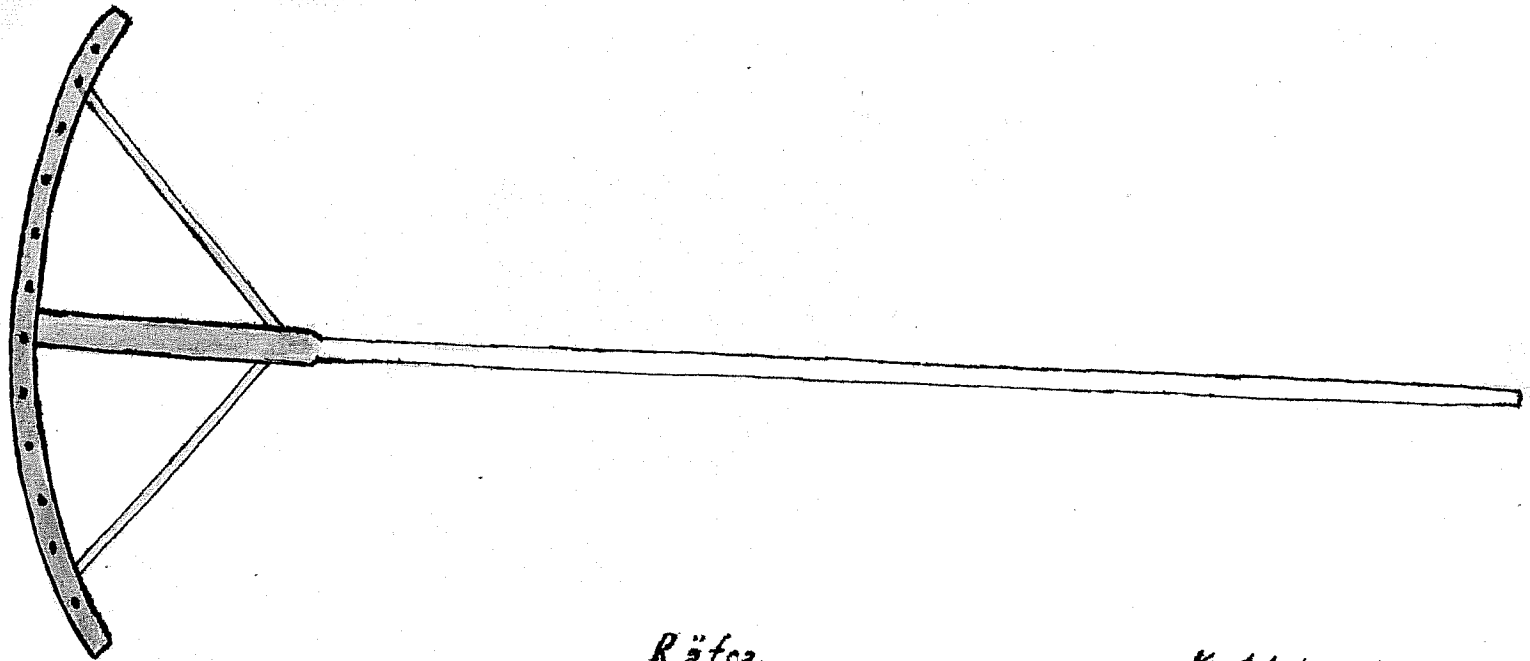
Den sorts räfsa, som här beskrivits, samt visats å skissen, var den räfsa som användes här. Det var icke vanligt

med andra räfstyper här. Räfsan användes endast vid slåttarna, på lugsjär.

Hästräfsorna känner vi icke så väl till, dessa lantbruksmaskiner ägdes ej av fiskarna på lugsjär. Dessa slädde för att få hö till sina kor och får.

M. 16140: 4a

Landskap: Blekinge
Härad: Östra Härad
Socken: Torhamn
Uppteckningsår: 1963
Berättare: Selma Andersson
Berättarens yrke: Fiskarehustru
Berättarens adress: Ungskär, Torhamn
Född år 1893 i " " "
Upptecknare: Telefonist Knut Andersson, Ungskär, Torhamn

Räfsa.

Knut Andersson,
Ungskär, Torhamn, 1963.

Tillverkning

På fastlandet fanns räfsmakare, som gjorde räfsor. Vi känner icke till om någon av de gamla räfsmakarna finns i livet.

Inköp

Räfsorna inköptes från fastlandet. En del personer brukade rista in sitt namn i räfsan (ristade med kniv)

Konsten att räfsa

Man höll vänster hand under räfs-
skapet och höger hand över räfs-
skapet. Mest var det kvinnor, som
räfsade, men barnen fick även
hjälpa till med att räfsa, så gott
de kunde. Folk använde särskilda
"räfsvantar". Dessa fingervantar voro
stickade av bomullsgarn. Räfsvantar.

na - fingervantarna - hade endast halva fingrar (jäms med knogarna på fingrarna) Dessa räfsvantar var till för att man ej skulle få blåsor ~~in~~ⁱ händerna, vid räfsningen.

Användning

Arbetsgivaren tillhandshöll räfsorna. På våren (i början på april) började man visa d. v. s. man räfsade ihop och bortförslade vis ö bräde från slåtterängarna. Här på öarna i östra skär - gården fick man ju räfsa näck "kove" = lång, från strand - ängarna.

Männen slädde för hand, med lie. Efter ^(och vid) slåtern bredde man ut höet med räfsor och höljugar. Höljugar hade ~~2~~² horn. Sedan vände man höet med hjälp av ovan nämnda redskap,

så att höet skulle ligga och torka ordentligt. Sedan "rev man ihop höet" = näfsade ihop det, samt även bar höet på näfser o hugar till stora stackar = "stackade". Sedan kan nämnas att man här på lmg-skär, fick "snöra" ihop höet i "hö-repi" och bära hem det, till sina hö-bodar och lador, på ryggen. Att det var ett tungt arbete att bära stora hö-byror på ryggen är lätt att förstå, men det var enda utvägen, det förekom ju även att höet fraktades liggande i byror i en Blekinge-ska och även att man rodde en annan Blekinge-ska och stajade den hölastade båten efter sig och på så sätt fraktade hö mellan öarna i östra skärgården. Omständigt och tungt.

Förvaras

7.

Att par "fjälar", spikades upp under sparrarna i boden, man (brädd lappar) / förde sedan upp näfsan där att förvaras.